

EVIDENCE ON THE INCARCERATIONS AND MASSIVE PERSECUTIONS AFTER THE FLAG DEMONSTRATIONS OF 1968

Ismet Jonuzi-Krosi

Abstract

The 1968 student (youth) movement in some European countries (France, England, Germany, and elsewhere) included the state of the former Yugoslavia as well. The Belgrade students' demonstrations, which greatly shooked the bureaucratized government, are particularly well known. This will promptly lead not only to the respect and acceptance of their status, but to the taking of all necessary measures to find the appropriate forms for the country's liberalization. The Albanians, as an integral part of that country (further in the text read of Yugoslavia), of all centers where they studied (only in Belgrade, it was estimated that there were 800 students), would be included in all these events.

Therefore, the purpose of this paper is to actualize the names of the activists who contributed with dignity to the 1968 protests in Tetovo, which were then transformed into nationwide demonstrations and as a result addressed the change of the status of the Albanian nation in the former Yugoslavia. Although all the documentation presented in this paper clearly shows all national activists of that period, eager to advance the rights of Albanians.

***Key words:** student movements, Tetovo 1968 demonstrations, Albanian rights.*

DËSHMITË PËR BURGOSJET DHE PËRNDJEKJET MASIVE PAS DEMONSTRATAVE TË FLUMURIT TË VITIT 1968

Ismet Jonuzi-Krosi

Abstrakt

Lëvizjet studentore (rinore) të vitit 1968, në disa shtete të Evropës (Francë, Angli, Gjermani, e gjetiu), nuk e anashkaluan as shtetin e ish Jugosllavisë. Sidomos janë të njohura demonstratat e studentëve të Beogradit, të cilat bukur mirë e tronditën qeverinë e burokratizuar. Kjo do të bëj që urgjentisht, jo vetëm të respektohen dhe të pranohet statusi i tyre, por do të ndërmerren të gjitha masat e nevojshme për gjetjen e formave të përshtatshme për liberalizimin e vendit. Shqiptarët, si pjesë përbërëse e atij vendi (në vazhdim të materialit lexo Jugosllavisë), në të gjitha qendrat ku studionin (vetëm në Beograd, llogaritej se, gjenden afër 800 studentë) do të inkuadrohen në të gjitha këto vëllime.

Ndaj edhe qëllimi i këtij punimi synon të aktualizoj emrat e veprimtarëve që dinjitetshëm kontribuan në realizimin e protestave të vitit 1968 në Tetovë, të cilat më pas u transformuan në demonstrata mbarëkombëtare dhe si rezultat aktualizuan ndryshimin e statusit të kombit shqiptar në ish Jugosllavi. Ndonëse edhe i tërë dokumentacioni i prezantuar në këtë punim flet qartë për gjithë veprimtarët kombëtar të asaj periudhe, të etshëm për avancimin e të drejtave të shqiptarëve.

Fjalët kyçe: lëvizjet studentore, demonstratat e Tetovës 1968, të drejtat e shqiptarëve.

HYRJE

Me anë të ligjeve emërtimi "Kosovë e Metohi" si krahinë e Serbisë, ndërron emrin në "Krahina Socialiste Autonome e Kosovës (KSAK); po atë vit gjuha shqipe me ligj u rregullua si gjuhë e dytë zyrtare, krahas gjuhës serbo-kroatë; u legalizua përdorimi i flamurit kombëtar; ndërsa në nëntor 1969 Kuvendi i Kosovës shpalli ligjin për themelimin e Universitetit të Kosovës, i cili do të jetësohet më 15 shkurt 1970.

Së këndejmi, pas debatëve maratonike për ndryshimet kushtetuese (1967-1971), Kuvendi federativ i Jugosllavisë më 21 shkurt 1974 miraton Kushtetutën e re të RSFJ-së, ndërsa një javë më vonë (28 shkurt) edhe Krahina Socialiste Autonome e Kosovës e miraton Kushtetutën e parë të saj, e cila Kosovën e definoi njëkohësisht, si: "pjesë integrale të Serbisë" dhe "element konstituiv të federatës jugosllave".

Megjithatë, kjo Kushtetutë nuk do të kënaqë asnjëherë vullnetin e popullit shqiptarë, prandaj dhe organizatat politike ilegale nuk do ta ndalin veprimtarinë e tyre atdhetare për asnjë moment, për ta realizuar synimin madhor-vetëvendosjen dhe bashkimin kombëtar.

Demonstratat e vitit 1968 kishin detyruar udhëheqjen jugosllave të rishqyrtojë statusin juridik të Kosovës dhe me këtë rast u ndërmorën disa veprime konkrete. Në shkurt 1969 u miratua ligji kushtetues për Kosovën, i cili hapi rrugë, që ajo ta ketë Kushtetutën e vet.

1 Dëshmitë e Faik Mustafës marrë në dorëshkrim në muajin korrik 2007

Populli shqiptar, pasardhës i ilirëve, që sot jeton në trojet e veta, është autokton. Tërë historia e popullit shqiptar, që nga koha e ilirëve e deri më sot - luftërat çlirimtare kundër perandorive romake, bizantine e sllave, luftërat e Skënderbeut kundër pushtuesve osmanë, Kryengritja e udhëhequr nga Pjetër Bogdani, Lidhja Shqiptare e Prizrenit, Shpallja e Pavarësisë më 1912, Lëvizja Kaçake, Lufta Antifashiste Nacional-Çlirimtare, Konferenca e Bujanit, Kryengritja Antipushtuese e Drenicës dhe rezistenca në Karadak më 1944-1945, organizimet politike në kuadër të Nacional Demokracisë Shqiptare, Lëvizjes Revolucionare për Bashkimin e Shqiptarëve dhe Lëvizjes Popullore të Kosovës, demonstratat popullore më 1968, 1981 deri më 1990, Lëvizja punëtore e sindikaliste e Kosovës, Deklarata Kushtetuese për Pavarësinë e Kosovës e 2 korrikut 1990, Kushtetuta e Kaçanikut e 7 shtatorit 1990, Lëvizja e Pajtimit, Referendumi për Pavarësinë e Kosovës i shtatorit 1991, Referendumi në Kosovën Lindore, Referendumi i shqiptarëve në Maqedoni, luftërat e Ushtrisë Çlirimtare të Kosovës, UÇPMB-së dhe Ushtrisë Çlirimtare Kombëtare, dëshmojnë se populli shqiptar nuk e duron robërinë, se ai nuk e ka ndalur kurrë luftën e tij për liri e pavarësi.

Luftërat çlirimtare të popullit tonë më 1993 – 2001 të programuara dhe të zbatuara nga Lëvizja Popullore e Kosovës, në Kosovë, në Kosovën Lindore dhe në Maqedoni ishin kurorëzime të përpjekjeve dhe sakrificave të shumë brezave të atdhetarëve shqiptarë.

Në tërë këtë spirale të Lëvizjes kombëtare, ushtritë çlirimtare të popullit tonë, së bashku me faktorin ndërkombëtar, i dhanë goditje okupimit sllav.

Duke u bazuar në të drejtën e çdo populli për liri, barazi, drejtësi, pavarësi e vetëvendosje, është legjitime që edhe populli shqiptar, konform normave ndërkombëtare, të luftojë me të gjitha mjetet e format për mbrojtjen e identitetit kombëtar dhe integritetit territorial.

Me rastin e demonstratave të flamurit, në Republikën e atëhershme Socialiste të Maqedonisë, u burgosën e u paraburgosën me qindra shqiptarë, që numri arrinte afër 1000. Edhe pse ka patur të dënuar të shumtë të cilët janë mbajtur në paraburgim me dhjetëra ditë, e disa me vite të burgosur. Kjo katrahurë nuk i kurseu as shkollarët e mesëm të cilët u detyruan që me shumë peripeci të vazhdojnë shkollimin, që pjesa dërmuese e tyre në Maqedoninë e atëhershme socialiste e disa në Kosovë. Gjithashtu nga puna u larguan thuajse të gjithë shqiptarët që ishin në numër simbolik si nëpër shkollat fillore, të mesme, ndërmarrjet shtetërore, fabrikat e gjetiu.²

Nëpër shumë shkolla fillore u ndëshkuan mësuesit se në; shkollën fillore të fshatit Tearcë u dënuan disa mësues me nga 30 ditë si dhe Ferit Sadullahu-deputet federativ, në Zherovjan; në Grupçin, në Dobrosht, në shkollën e mesme të gjimnazit në Tetovë, në Shipkovicë grupi i Nexhbedin Nezirit, në Istigball-Tetovë u dënuan Xhavat Aliu me grupin e tij, në shkollën fillore “Liria”-Tetovë u dënuan mësuesit Abdulla Kalishti, Salajdin Hyseini dhe Seit Musai si dhe nëpër shumë shkolla të tjera nëpër qytetet shqiptare të Maqedonisë.

Në komunën e Tetovës; Beqir Berisha-inspektor ia arsimit me 2 vjet burg, Shefki Aliti-inspektor i ndërtimit herën e parë dënohet me 52 ditë dhe herën e dytë me 60 ditë burg nga Gjykata komunale e Tetovës, u përjashtuan; Hamzë Xhelili-përgjegjës i financave; Bajram

² Dëshmi nga shumë persona të burgosur, paraburgosur, të përjashtuar nga puna dhe nga Shefki Aliti, i cili shumë të dhëna ia ka ofruar autorit më 05.09.2007.

Dehari-inspektor i punës; Neshat Selimi-kryeshef i pasurisë pronësore juridike; Vahit Emini-lektor i gjuhës shqipe; Tefik Osmani-inspektor i arsimit; Shaban Haxhishabani-kryeshef i financave, grupi i treshit Sali dhe Hamit Salihi të dënuar, ndërsa Isak Ramadani nga Piroku arratiset në Slloveni, që të tre kanë qenë këshilltarë komunal e të tjerë. Në fabrikën e “Teteks”-it-Tetovë u dënuan; Mehmet Gega, Xhamaludin Hajrullau etj. Në gjykatën Komunalë të Tetovës, u dënua Latif Ibrahim-lektor dhe përkthyes. Në elektroekonomi, u përjashtuan nga puna; drejtori teknik Alajdin Abazi. Në Sektorin e Punëve të Brendshme në Tetovë, u ndërrua kryeshefi i policisë Burhan Nebiu, e në vend të tij emëruan Gjoko Stojkovskin nga Kumanova dhe anti-shqiptarin e tërbuar Ilia Iliovski (shqiptar ortodoks nga Ana Reka e Gostivarit). Në Ndërmarrjen Tregtare “Jellak”, u përjashtua drejtori i vetëm shqiptar Burhanedin Abazi me shokë. Në Ndërmarrjen për Rrugë dhe Vërshime “BUICI”, u përjashtua Ali Jonuzi. Në Ndërmarrjen Publike Transportuese “POLET”, u përjashtuan 15 shqiptarë dhe u burgosën me pretekstin e njohur për kundërvajtje disa shoferë e disa automekanikë si; Hamsiu, Haqif Emshiu, Hazëriati e të tjerë. Në Qendrën e Shëndetësisë në Tetovë; përjashtohen nga puna dr. Jusuf Rexhepi, i cili transferohet në Prishtinë; përjashtohen dhe burgosen dr. Harun Jakupi dhe dr. Mahmut Bajraktari. Mbyllen shumë dyqane private dhe burgosen shumë shqiptarë, të cilëve pushteti ua mori të drejtën e ushtrimit të veprimtarisë. Me rastin e demonstratave të flamurit, SPB-ja e Tetovës këtë e shfrytëzoi me kopili, me çka UDB-ja rekrutoi shumë bashkëpunëtorë, të cilët vazhdonin me reprezaljet rankoviqiane kundër shqiptarëve. Në atë kohë mbetën vetëm dy shqiptarë në punë në SPB. U formuan grupet antishqiptare në krye me Koço Tulevskin, i cili më 1 mars të vitit 1969, u zgjodh kryetar i komunës së Tetovës, i cili i kishte bashkëpunëtorë besnik të ashtuquajturin Mabusin, Zhivka Otunjska, Stojan Gjorçveskin, Dragan Spirovskin dhe kolonët tjerë sllavë. Grupi më i theksuar anti-shqiptar i kryesuar nga kolonët serbë të ardhur nga Prizreni në vitet 1920-1930, periudha e mbretërisë serbe në krye me Sllavko Miroslavlevski, Dushko Antiq (atëherë Anteski), Konstandin Mihajllkovski e të tjerë.

DOKUMENTE

ОПШТИНСКИ КОМИТЕТ НА СКМ - ТЕТОВО
- ПРЕТСЕДАТЕЛСТВО -

СТРОГО ДОВЕРЛИВО
ЕВ. БР. 17

А Н А Л И З А

на движењата и состојбите во меѓународните односи,
причините и последиците од дејствувањето на непријателот од позициите на албанскиот национализам и сепаратизам и задачите на Сојузот на комунистите во
ОПШТИНАТА ТЕТОВО

Тетово, јуни 1987 год.

3

Уште од времето на војната забележително е учес-
твото на дел од населението од албанската народност во разни балис-
тички и качачки банди, служејќи му на целите и задачите на непри-
јателот. Тие што беа заведени и недоволно упатени, кон крајот на
војната преминаа на страната на отпорот, но имаше и такви кои по
ослободувањето се одметнаа и продолжија со непријателско дејству-
вање. Во периодот до шеесетите години, судени се _____ непријателски
групи со _____ членови. Во овој период, некаде до 1966 година,
на подрачјето на нашата општина откриени се и 4 непријателски
организации, од кои 59 лица крвично одговарале.

Непријателските демонстрации од позициите на ал-
банскиот национализам и сепаратизам на 22 и 23 декември 1963 го-
дина потврдија дека овој непријател не само што не е совладан и
искоренет, туку постојано дејствува и е во спрега со непријателски
елементи од САП Косово, НСР Албанија и Западноевропските земји.
Вакви демонстрации најнапред беа организирани во неколку градови
на САП Косово, а потоа и во Тетово. Најголем број низни организа-
тори беа студенти на Универзитетот во Приштина кои потекнуваат од
ова подрачје. Непријателски демонстрации се организирани и во по-
веќе градови на Западна Европа, во кои се забележани и граѓани од
ова подрачје, кои се наоѓаат на привремена работа во тие земји.

4

Сето тоа ја потврдува сиреѓата на нивното дејствување, а е регистрирано и спрега со албанската разузнавачка служба и емиграцијата. За ваква непријателска активност во годините по ослободувањето судени се 17 лица, од кои 14 за соработка со разузнавачките служби на Албанија и 3 за непријателска активност со емиграцијата.

За непријателско дејствување од позициите на албанскиот национализам и сепаратизам во настаните од 1968 година 32 лица кривично одговорале, против 101 лице биле изречени прекршочни мерки, од кои 99 осудени со затвор, а 2 лица парично казнети. Меѓу најекстремните беа и лекарите Харун Љума и Мамут Абдиу. И во наредните години, до контрареволуционерните настани од 1981 година просечно 5-6 лица годишно се казнувани во прекршочна постапка заради дејствување од овие позиции.

Како и повеќе години порано, така и за непријателските демонстрации во Тетово имаше членови на официјални форуми на општествено-политичките организации, па и на СК, кои се обидуваа на овие крајно националистички испади да им дадат поинакви димензии, да ги сведат на "детски игри", во "бесцелно шетање по улиците" и слично, што потврдуваше дека и во форумите имало бирани лица кои биле непријателски експонирани и ориентирани. Има порок сознанија дека во овие форуми се бирани осудувани лица, а такви се наоѓале и во претставничките органи. Јусуф Реџеџи е биран за пратеник во Социјално-здравствениот собор на Собранието на СРМ во април 1967 година, иако за моралниот лик на овој човек било дискутирано на официјално место (Клуб на одборници). Изборните активности во претставничките органи се анализирани на седница на Извршниот одбор на ОК ССРН и на Општинскиот комитет на СКМ. И во едниот и во другиот форум се давани аргументирани елементи за разни непријателски методи на кандидирање и избор на некои личности, од кои и се оградуваат (Љатиџ Ибраими, Сали Салиу, Теџик Османи, Бајрам Гоља, Џеваир Шаќири и др.), што не е сторено и со д-р Јусуф Реџеџи, кој сепак е избран за пратеник.

Слични биле случаите и кога се вршел избор на други раководни должности и на лица кои биле непријателски експонирани. Така д-р Јусуф Реџеџи бил биран за директор на Болницата во Тетово, Џеваир Шаќири за помошник директор на Гимназијата "Кирил Пејчиновиќ", а слични примери се забележувани при изборот

и во други помали организации, училишта, па дури и носители на јавни функции. Последните години во контактите со ОО СК често се бара диференцирано да се расправа и при изборот на лица кои потекнуваат од непријателски семејства кои дејствувале од големо-албански или други непријателски позиции. И покрај тоа, во изминатите години бирани се и вакви лица на мошне одговорни должности не само во Општината, туку и во Републиката. Од вакви семејства и денес може да се сретнат лица на одговорни должности: Сервет Салиу, Садри Салиу, Хабил Беџети (тројцата браќа, нивниот татко Раиф бил униформиран пандар за лично обезбедување на Шаип Камбери, познат висок функционер на фашистичката власт и претседател на комитетот "Бали комб'тар". Нивната мајка потекнува од непријателски експонирано семејство од селото Лисец. Тројца синови на нејзин брат-први братучеди на браќата Салиу, се судени за непријателска активност), потоа Гаџур Дервиши, Ружди Исмаили, Ашим Демири и други. Гаџур Дервиши бил директор на основното училиште "Липрија" Жеровјане, секретар на Општинскиот совет на ССМ, директор на Заводот за школство, претседател на ОК ССРН, извршен секретар на ОК СКМ, а сега е потпретседател на Собранието на општина Тетово, Ружди Исмаили постојано е биран за директор на Земјоделската задруга "Карабунар" Камењане, а Ашим Демири за директор на Земјоделската задруга "Братство" с. Желино.

Контрареволуционерните настани од 1981 година, не само што го потврдија континуитетот на непријателското дејствување од позициите на албанскиот национализам и сепаратизам, туку уште еднаш укажаа на неминовноста за максимално мобилизирање на сите прогресивни сили за расчистување со сите видови непријателски елементи на подрачјето на Општината. Иако организирани настани имаше во повеќе градови на САП Косово (во Тетово немаше улични демонстрации, како што беше случај со Косово, што е единствената разлика на овие настани), сепак содржината на непријателското дејствување од 1981 година беше очигледна: разбивање на братството и единството и заладување на меѓунационалните односи. Се разбира, крајна цел на ваквото непријателско дејствување, а особено низ гласните искажувања на демонстрантите, на непријателските пароли наогани испишани на разни места на нашево подрачје, содржините на непријателските летери и памфлетите, сето тоа зборува за непријателско однесување за стекнување право Косово да постане република, за да се искористи и наредното - право на оцепување, со крајна цел за присоединување кон Албанија и создавање на "Голема

Албанија".

Вакви сили и дејствувања се присутни континуирано од 1968 година и наваму во Општината Тетово. Во овој период откриени се и пресечени активностите на 8 илегални непријателски групи и се осудени 65 лица. Изапълнена организирана непријателска активност е пријавена во периодот 1980-1983 година, кога беа откриени две илегални непријателски акции кои за реалативно кусо време на подрачјето на Општината успеале да придобијат извесен број ученици, студенти и други лица. Носители се главно лица порано осудувани за непријателска активност од овие позиции, нивни родбински и пријателски врски, лица кои потекнуваат од балистички семејства или имаат заеднички врски со поедини емигранти и иселеници. Во мај 1981 година судена е непријателската група "Национална партија на трудот" која броела 19 членови, од кои 5 лица кривично одговарале: Раџан Неџири (Шипковица), Заим Беќири (Шипковица), Шабан Лилани (Селце), Есат Абдурамани (Селце) и Даим Шабани (Лисец), три лица одговарале прекршочно и 11 се предупредени. Илегалната организација "Куштрим и лирис" (Повик за слобода) собирала дури 77 лица, од кои 17 кривично одговарале (од нив 6 биле од Тетовско): Раџан Халили (Гајре), Веби Зеќири (Шипковица), Џукрие Халили (Селце) и Џирме Халили (Гајре), 11 одговарале прекршочно, 40 се предупредени, а 10 се наоѓаат на привремена работа во странство. Во 1982 година е судена уште една непријателска група, а меѓу четворцата кои кривично одговарале, тројца се од Тетовско - Нагип Мемети (Голема Речница), Џеват Џемаили (Вејце) и Реси Абдурахмани (Селце). Најновата непријателска група судена при крајот на 1985 и во 1986 година ја сочинуваа лица од подрачјето на СР Македонија и САН Косово. Оваа група работела во составот на непријателската организација "Марксист-ленинисти на Косово", која формирала окружни комитети, меѓу кои и во Тетово, за што кривично формирала окружни комитети, меѓу кои и во Тетово, за што кривично одговараа Фатмир Ибраими (Тетово), Билал Шерифи (Тетово) и Аџрим Ибраими (Тетово). Илиту едно од споменатите лица не е постаро од 35 години.

Крајната цел на непријателското дејствување е мошне јасна, а отворено се искажува низ откриениот пропаганден материјал од разни непријателски весници "Лирија", "Нова Албанија", потоа испишување паролки, растурање летоци и памфлети, цртање и носење симболи, провокативно облекување во албанска носија, пеење

националистички песни, скришавење православни гробишта и верски објекти и сл. Последниве две години зачестени се појави на меѓусебни тепачки на деца, младина и возрасни од различни националности, напади на службени лица, злоупотреби при истакнување и употреба на албанското знаме и тн.

Јавното манифестирање на албанскиот национализам и сепаратизам се потврдува и со поголемиот број настани од летото минатата година што се манифестира и низ повеќето случаи на грубо нарушување на јавниот ред и мир, обиди за блудни дејствија од страна на припадници на албанската народност врз малолетник - македонец и малолетник - турчин, физички пресметки меѓу ученици, младици и граѓани - припадници на различни националности, а најчесто предизвикани од страна на припадници на албанската народност, напади врз службени лица на јавната безбедност, вербални националистички испади во јавни локации и на други јавни места со напади на личноста на другарот Ѓито, политиката на СК и општествено-политичкото оудување, гостувањата на непријавени музички групи од САП Косово и исполнување песни со националистичка содржина, појавите на летоци и испишувања непријателски пароли и сл.

Националистичко-сепаратистичкото делување од овие позиции во изминатиот период се карактеризира и со тоа што манифестационите форми се јасно политички дефинирани, иако се работи за различно структури на лица, а најчесто се појавите во пресрет на државните празници и други значајни датуми од историјата на нашите народи и народности. Најизразито се манифестираат во МЗ во градот, а пред се: "Горна Чаршија", "Радован Црник", "Теќе", "Мирче Ацев", "Тетекс" и "Братство", како и во селата Шипковица, Лицец, Порој, џепчиште, Голема Речица, Боговиње, Требош, Теново, Стримница и Челопек.

Се користеле и други перфидни форми за манифестирање на албанскиот национализам и сепаратизам. Таков е примерот со давање имиња на новоредени деца кои асоцираат на градови, планини и реки од Албанија (Тирана, Ѓибсан, Берат, Валона, Шкодран, Мати, Ѓебиног), национални симболи (Ѓљамур, Шќине, Шќиприќуќе, Шќиподашмор) и на народни херои од Албанија (Мартанеш, Кастриот), а се среќаваат и вакви имиња: "Куштрим" (повик), "Лиридон" (сакам слобода), "Арбанеш - Арбанеша", "Албан - Албана", кои подгреваат национализам и на одреден начин одбележуваат карактеристични личности и настани од историјата на Албанија.

П Р Е Г Л Е Д

на непријателски групи и организации кои се откриени по ослободувањето

I. "НАЦИОНАЛ ДЕМОКРАТИК ШКИПТАРЕ"

прв огранок формиран и делувал од март 1945 година и подоцна. Опфаќала 170 членови. Главен организатор Јонуз Бала, а потоа Мемет Буши по потекло од Албанија, кој бил главен организатор за ова подреѓе, Нецбедин Сезаири, дипломиран правник од с. Пирок, сега пензионер, Етем Алија, оца од Голема Речица.

II. " ЛАДНА ВОДА НА ШАРА "

1951-1952 година, опфаќала 13 членови, поголем број млади (ученици, студенти и наставници). Групата ја предводело: Садудин Гурџа (Азири) од Шипковица, сега покоен, Целедин Гурџа (Азири) политички емигрант во Албанија, Мурат Исакџи, пензионер од Тетово, долго време на работа во РТВ Скопје, претходно професор во Гимназијата, Џамит Бајреми, политички емигрант во Албанија, Халим Топлица, емигрант во Албанија каде и сега издржува казна затвор, Абдулкерим Арифи (Красниќи), сега пензионер, претходно професор во Гимназијата.

III. " ИЛЕГАЛНА ГРУПА "

ја предводел Исметриза Муртезани - Гега, 1953-1954, со 12 членови меѓу кои: Абдула Усеини - Галишта, сега секретар на ЦНО "Зеф Луш Марку" Скопје, Салаудин Усеини, долго време наставник во ОУ "Лирија" Тетово, Веби Вехали (Лули), наставник во ОУ "Братство" Тетово, Дани Љума, пензионер од Тетово, д-р Рифат Палоши, лекар специјалист во Медицински центар Тетово.

IV. ИЛЕГАЛНА ГРУПА "ОБЛАМУР" (ЗНАМЕ)

1963 год, опфаќала 9 лица, а главни водачи биле: Исничемал Шерифи од Шипковица, наставник, исклучен од процесот на образованието живее во Тетово, Алирама Ибраими од селото Цепчиште професор во ЦНО "Кирил Пејчиновиќ" Тетово.

V. НАЦИОНАЛНА ПАРТИЈА НА ТРУДОТ

броела 19 членови, од кои 5 лица кривично одговарале: Во Тетово позната како група "ПЕШТЕРА". Кривично се судени Рахим Незири од Шипковица, Замм Беќири од Шипковица, Шабан Лимани од Селце, Есат Абдураман од Селце и Даим Шабани од Лисец. Три лица прекршно одговарале, а 11 се предупредени.

VI. КУЛТУРИЗМ И ЛИРАС (Повик за слобода)

опфаќала 77 лица, од кои 17 кривично одговарале, а од нив 6 се од Тетовско: Раџи Халили од Гајре, Веби Зеќири од Шипковица, Џукрие Халили од Селце, Хиреме Халили од Гајре, 11 прекршочно одговарале, додека 40 се предупредени. 10 лица се наоѓаат на привремена работа во странство.

VII. НЕПРИЈАТЕЛСКА ГРУПА

Откриена и судена 1982 година. Четворица нејзини членови кривично одговарале. Тројца од нив се од Тетовско: Наџип Мемети од Голема Речница, Цветат Немаили од Вејце и Реси Абдурамани од Селце.

VIII. "МАРКСИСТИ -- ЛЕНИНИСТИ НА КОСОВО"

1985 и 1986 година формирале окружен комитет во Тетово. Непријателската организација ја сочинуваат лица од Подрачјето на САП Косово и СР Македонија. Од Тетовско кривично одговарале: Фатмир Ибраими од Тетово, Билал Шериџи од Тетово и Аџрим Ибраими од Тетово. Штеден член на оваа организација не е постар од 35 години.

Прилог бр. 3

П Р Е Г Л Е Д

На исклучени наставници од воспитно-образовниот процес

ОУ "Лирија" Тетово	1. Абдула Калишта, сега секретар на ЦНО "Зеф Луш Марку" Скопје
ОУ "Б.Единство" Тетово	2. Салајдин Усеини, сега во Скопје
ОУ "К.Пејчиновиќ" Теарце	3. Сеџа Османи, сега трговски патник
ОУ "Б.Единство" Тетово	4. Иса Тефику, сега во КРО "Тетово"
ОУ "19 Март" Групчин	5. Касам Вехали, не е на работа
ОУ "Јета е ре" Шипковица	6. Реџет Незири, не е на работа
ОУ "Ј.Б.Тито" Желино	7. Заим Заими
	8. Ибраим Ибраими, не е на работа
	9. Дилавер Селмани, не е на работа
	10. Амет Адеми, не е на работа
	11. Реџеп Вејсели, не е на работа
	12. Неџбедин Незири
	13. Абдулселама Селами
	14. Мемис Османи, не е на работа
	15. Абдулазис Белули, не е на работа
	16. Намик Зулбеари, не е на работа
	17. Хамди Исени, не е на работа
	18. Демил Зулбеари, не е на работа
ОУ "Истигбал" Тетово	19. Деват Алиу, не е на работа
	20. Исмаилаки Емини, не е на работа
	21. Нуриман Нуредини, не е на работа
	22. Деват Алиу, не е на работа
ОУ "Д.Груев" Шемшово	23. Исникемал Шериџи, не е на работа
	24. Ширеса Јусуџи, не е на работа
ОУ "19 Ноември" Селце	25. Нимет Несими, сега емигрант
ЦНО "К.Пејчиновиќ" Тетово	26. Мујдин Хадри, сега во пензија
	27. Реџеп Асани, сега ГЗЗ "Шар" Селце
	28. Мерије Рушани, сега во Косово
	29. Абдулбаки Бајрами
	30. Мустафа Ариџи, сега кебапчија кај Осиек
	31. Мифтар Зиџери
	32. Алајдин Демири, сега во библиотека Тетово
ОУ "М.Пијаде" Тетово	33. Усниџеват Усеини

П Р Е Г Л Е Д

На наставници во воспитно-образовниот процес
судени по разни политички и кривични деликти

ОУ "Б.Единство" Тетово	1. Исмаил Саиди
	2. Гани Јума
	3. Вехби Вехапи
	4. Реџеп Ферати
	5. Абдула Седулаи
ОУ "Прпарими" Г.Речица	6. Демаил Беќири
	7. Фаик Нуредини
	8. Али Чауши
	9. Адет Јонузи
	10. Азби Мисими
	11. Рефик Незири
	12. Меџаит Алили
ОУ "Влазрими" Доброште	13. Шабан Елмази
ОУ "19 Март" Групчин	14. Фадиљ Хавзија
	15. Сали Салиу
	16. Ашим Азири
ОУ "Истигбал" Тетово	17. Агим Бериша
ЦНО "К.Пејчиновиќ" Тетово	18. Мурат Исаку, сега во ТВ Скопје
	19. Деваир Шаќири, сега Приштина
	20. Керим Красниќи

П Р Е Г Л Е Д

На исклучени од СК поради настапи од непријателски позиции, опортунизам, молчеливост и слично

1. Нуредин Нурман	- ОУ"Лирија" Жеровјане, со настаните од 1986 година
2. Реџеп Осман	- Гимназија "К.Пејчиновиќ"-со настаните од 1968 година
3. Фадиљ Веали	- ОУ"К.Пејчиновиќ"-со настани од 1968 год
4. Реџет Незири	- ОУ"Прпарими" Г.Речица
5. Исмет Челебиу	- ОУ"Ј.Б.Тито" Желино
6. Исникемал Шериќи	- ОУ"Д. Груев" Шемшово
7. Амет Абдули	- ОУ "Јета е ре" Шипковица
8. Мерије Рухани	- ЦНО"К.Пејчиновиќ" Тетово
9. Сеџо Осман	- ОУ "Братство Единство" Тетово
10. Мегуш Мурати	- ОУ "Влазрими" с. Доброште
11. Целадин Мурати	- Завод за школство
12. Сали Рамизи	- ОУ "Јета е ре" Шипковица
13. Даут Гура	- ОУ "Прпарими" Г. Речица
14. Сабри Рамизи	- ОУ"Лирија" Жеровјане
15. Ештреџ Одаи	- ОУ"Прпарими" Г. Речица
16. Мустафа Ариџи	- ЦНО "К.Пејчиновиќ" Тетово
17. Мифтар Зибер	- ЦНО"К.Пејчиновиќ" Тетово
18. Абдулбаки Бајрами	- ЦНО"К.Пејчиновиќ" Тетово
19. Зеќирја Реџепи	- ОУ "Прпарими" Г. Речица
20. Хусниџеват Хусени	- ЦНО"М.Пијаде" Тетово
21. Дилавер Селмани	-ОУ "19 Март" Групчин
22. Нехат Шахини	- ОУ "Прпарими" Г. Речица
23. Сабедин Асани	- СВР Тетово
24. Раман Ариџи	-
25. Селман Салиќи	- "Тетекс"
26. Невзат Зеќири	- "Тетекс"
27. Надире Лутвиу	- "Тетекс"
28. Амет Шабани	- "Југохром"
29. Имер Ајвази	- ПТТ Тетово
30. Иџет Усеини	-
31. Исе Исеини	-
32. Нади Зеќири	-

33. Харун Велиу	- "Нов Живот"
34. Несет Јонузи	- "Бистрица" Теарце
35. Раман Арифи	- МЗ Селце
36. Шпреса Јусуфи	- ЦНО "К.Пејчиновиќ"
37. Абдирешат Цемали	- МЗ Вејце
38. Абдулазис Белули	- ОУ "Ј.Б.Тито" Желино
39. Намик Зулбеари	- "
40. Хамди Исени	- "
41. Цемил Зулбеари	- "
42. Зулбеар Зулбеари	- ЗЗ "Братство" Желино
43. Авди Муртезани	- Општински суд Тетово
44. Алихан Алиу	- Собрание на Општина
45. Баки Ајдини	- работник од Желино
46. Реџеп Ајдини	- работник во странство
47. Сабедин Бафтиџари	- работник во Желино
48. Неџат Зибер	- слаткар во Улцињ од Желино
49. Рахим Мемети	- Стримница
50. Неџат Елези	- Стримница
51. Цаит Зулбеари	- Стримница, работник во ЗЗ Желино
52. Емин Селмани	- с. Одри
53. Абдула емети	- Шипковица, студент
54. Веби Лимани	- матичар, СВР Тетово
55. Идриз Алити	- Глоѓи, работник во "Југохром"
56. Асим Амети	- Вејце
57. Абдулмумин Камбери	- работник во "Тетекс"

П Р Е Г Л Е Д

На вработени просветни работници непријателски
експонирани или учесници во демонстрациите од
1968 година - по интервенции

ОУ "Б.Единство" Тетово	1. Сефа Османи, учесник во демонстрациите 1968 година, казнет 25 дена затвор. Од 4.09.1969 вработен во Чelopeк, а од 1.09.1971 година во ова училиште. Сага трговски патник
ОУ "Прпарими" Г. Речица	2. Зекирја Реџеџи, во ОУ во Д.Палчиште подрачно на Г. Речица
ОУ "Д.Груев" Шемново	3. Исникемал Шериџи, примен на работа од 1.09.1976 година, суден за настаните 1968 година. Претходно работел во ОУ Раџе-Скопско, каде бил примен и во Сојузот на комунистите.
ОУ "Лирија" Жеравјане	4. Нуримен Буредини, примен на работа на 1.03.1971. Претходно работел како наставник во ОУ "Братство" Чelopeк
	5. Цеват Алиу, примен на работа на 1.09.1978 година. Претходно работел во ОУ "Н.Фрашери" с.Котлине-Качаник.
	6. Исмаилаки Емини, од 1.09.1978 година со договор а од 1.09.1979 година со решение.
ОУ "Јета е ре" Шипковица	7. Амет Адили, за непријателски истап во 1974 година, осуден 30 дена затвор. Вработен на 1.07.1977 година.
ОУ "Ј.Б.Тито" Желино	8. Мемет Осмаџи, примен во реповен работен однос на почетокот на учебната 1977/78 година, а пред тоа работел со договор. Казнет со 12 дена затвор за учество во демонстрациите од 1968 година.
ОУ "К.Пејчиновиќ" Теарце	9. Фадил Веџи, примен на работа на 8.11.1977 година за педагог.
	10. Ферид Садулаџи, примен на работа уште 4.09.1957 година, а за учество во непријателските демонстрации од 1968 год. казнет 24 дена затвор.
ОУ "19 Март" Групчин	11. Ибрахим Ибрахими, примен 15.03.1972
ЦНО "М.Пијаде" Тетово	12. Хусниџеват Хусеџи, примен 17.10.1979 год., претходно бил вработен во ОУ "Истигбал" Тетово.

П Р Е Т Л Е Д

На наставници кои постанат (држат
рекламан) и во 1987 година

ОУ "Истигбал" Тетово	1. Ислам Беќири
	2. Мехмед Исмаили, член на СК
	3. Азам Али
	4. Зеќирија Ризау
	5. Алихасан Јусуф
	6. Хамди Ислами
	7. Умер Мемети
	8. Џафер Палоши
	9. Илјаз Скендер, член на СК
	10. Исмаил Казим, член на СК
	11. Имер Демири
	12. Абдула Абдулаи, член на СК
	13. Џемали Абдурамани
ОУ "Д. Груев" с. Шемпово	14. Јонуз Махмути, член на СК
	15. Феран Махмути
	16. Реџеп Асипи, член на СК
	17. Зија Шаќири
	18. Шасивар Амита, член на СК
	19. Цвета Бејтули
ОУ "К. Пејчиновиќ" Теарце	20. Јусуф Исмаили
	21. Шерафете Имери
	22. Даут Халими
	23. Ибраим Сулејмани
ОУ "Б. Единство" Тетово	24. Сејфула Сејфулаи
	25. Исмаил Јонузи
	26. Селман Рахмани
ОУ "Лирија" Жеровјене	27. Зулфи Муниши, член на СК
	28. Лирија Џафери
ОУ "19 Март" с. Груичини	29. Сабајдин Ђули, член на СК
	30. Енвер Селмани, член на СК
ОУ "Прпарими" Г. Речица	31. Абдурами Беќири
ОУ "Братство" Челопек	32. Халил Сеџери, член на СК

¹¹Ismet Jonuzi - Krosi Golgota shqiptare II dhe III 1952-1960 dhe 1960-1968, 40 VJETORI I DEMONSTRATAVE TË FLUMURIT, Tetovë 2008, fq. 273 deri 287/

KOSOVA DEMONSTRATAT E 1968

Demonstratat e vitit 1968 kishin detyruar udhëheqjen jugosllave të rishqyrtojë statusin juridik të Kosovës dhe me këtë rast u ndërmorën disa veprime konkrete. Në shkurt 1969 u miratua ligji kushtetues për Kosovën, i cili hapi rrugë, që ajo ta ketë Kushtetutën e vet. Me anë të ligjeve emërtimi "Kosovë e Metohi" si krahinë e Serbisë, ndërron emrin në "Krahina Socialiste Autonome e Kosovës (KSAK); po atë vit gjuha shqipe u bë me ligj si gjuhë e dytë zyrtare, krahas gjuhës serbo-kroatë; u legalizua përdorimi i flamurit kombëtar; ndërsa në nëntor 1969 Kuvendi i Kosovës shpalli ligjin për themelimin e Universitetit të Kosovës, i cili do të jetësohet më 15 shkurt 1970. Së këndejmi, pas debatëve maratonike për ndryshimet kushtetuese (1967-1971), Kuvendi federativ i Jugosllavisë më 21 shkurt 1974 miraton Kushtetutën e re të RSFJ-së, ndërsa një javë më vonë (28 shkurt) edhe Krahina Socialiste Autonome e Kosovës e miraton Kushtetutën e parë të saj, e cila Kosovën e definon njëkohësisht, si: "pjesë integrale të Serbisë" dhe "element konstituiv të federatës jugosllave". Megjithatë, kjo Kushtetutë nuk do të kënaqë asnjëherë vullnetin e popullit shqiptarë, prandaj dhe organizatat politike ilegale nuk do ta ndalin veprimtarinë e tyre atdhetare për asnjë moment, për ta realizuar synimin madhor-vetëvendosjen dhe bashkimin kombëtar.

NJË PROTESTË POLITIKE E MBULUAR NGA KOHAGJYKIMI I GRUPIT TË GOSTIVARIT 1968 SHKAQET E PROTESTËS

Më verë të vitit 1966 u mbajtë Konferenca e Brionëve (Brioni, ishuj në Kroaci, ku ndodhej rezidenca verore e Titos). Në këtë eviniment politik forcat e ashtuquajtura unitariste, ose hegjemoniste serbe, malaziasë e sllavomaqedonase morën një grusht politik. Shkas ishte roli dhe puna e Ministrisë së Brendshme Federative dhe e simotrave nëpër republika e krahina, që drejtoheshin nga ministri i brendshëm federativ serb, Aleksandër Rankoviq. Ministria e brendshme ishte në fakt një aparat shtetëror që kontrollonte shtetin dhe pushtetin e atëhershëm federativ dhe vetë presidentin e Jugosllavisë, J. B. Tito. Në fjalorin politik kjo luftë politike u zhvillua ndërmjet forcave unitariste e dogmatike dhe forcave antiunitariste e antidogmatike. Me fjalë të zakonshme, pas forcave unitariste e dogmatike radhiteshin forcat politike hegjemoniste serbe, të mbështetura nga krahu malaziasë e sllavomaqedonas. Në radhët e forcave politike decentraliste e antidogmatike radhitej krahu politik kroato-sllaven, me mbështetje nga politikanë boshnjakë dhe disa politikanë të tjerë nga autonomitë e atëhershme të Kosovës dhe të Vojvodinës. Për të qenë më korrekt, duhet të theksojmë se në radhët e forcave antidogmatike e antiunitariste kishte edhe plotikanë serbë, malaziasë dhe sllavomaqedonasë dhe anasjelltas në bllokun unitarist. Gjithë beteja politike në Brioni dhe më pas deri më miratimin e Kushtetutës të Jugosllavisë të vitit 1974, u zhvillua për një shpërndarje sa më të barabartë të sovranitetit shtetëror nëpër republikat federale dhe pjesërisht nëpër krahinat. Me fjalë të tjera, të gjithë popujt më të mëdhenj të ish-Federatës së Jugosllavisë, nëpërmjet republikave dhe krahinave autonome, do të duhej të bëheshin subjektet të barabarta federative. Në këtë mënyrë insistohej që Serbia të "shkarkohej" nga roli hegjemonist në federatë, sipas modelit rus në ish-BRSS, ose si thuhej me fjalë të zakonshme, nga roli i Ruisë së vogël në Federatën e Jugosllavisë.

FRYMA LIBARLISTE

Në gjithë hapësirën e atëhershme të Federatës së Jugosllavisë, pas fitores së antidogmatikëve në Brioni, u shfaq dhe sundonte një frymë liberale. Njerëzit nisën të flisnin më lirisht dhe u bë e vetëkuptueshme se mund të diskutohej me një frymë kritike për çdo gjë dhe e vetmja gjë nuk mund të bëhej objekt kritikash ishte karakteri socialist i rregullimit shtetëror (nënkuptohej si përjashtim dhe e ndalueshme, ose sanksionuese çdo ide për vendosjen e një rendi shtetëror shumëpartiak, pra gjithë pushteti në duart e partisë komuniste) dhe tërësia tokësore e Federatës së Jugosllavisë, ose luftë e pamëshirshme çdo ideje të vetëvendosjes ose shkëputjes nga shteti i quajtur Jugosllavi, sinjale këto të drejtuara shqiptarëve dhe kroatëve). Autorit të këtij artikulli i kujtohet një diskutim publik, i drejtuar nga një funksionar republikan i Serbisë, në pranverën e hershme të vitit 1968, në ambientet e Fakultetit Filologjik të Beogradit. Temë e preferueshme atëherë e gjithmonë më pas, ishin "marrëdhëniet ndërnacionale" në Jugosllavi. Kishte këtu mjaft studentë shqiptarë, ndër ta, nga Gostivari Qamil Kita, inxh. i agronomisë, me punë tashti gazetar i Radio Shkupit, Ejup Limani, mjek, Bardhyl Shatku, i kthyer së shpejti në Gostivar nga një jetë e gjatë në ekzil në Amerikë; studentë të atëhershëm shqiptarë në Universitetin e Novi Sadit të ardhur enkast për këtë diskutim publik në Beograd, Nazif Selimi, gazetar, drejtor i Dikasterit të Punës në Gostivar, tashti bashkëpunëtor i këtij Dikasteri, Ferit Fejzullahu, gazetar, redaktor në Radio Shkupi. Drejtuesi i diskutimit, funksionari serb, për habinë tonë të madhe përmendi edhe të drejtën e Kosovës për t'u shkëputur nga Jugosllavia. Pasi dëgjoji ca të përshpëritura nga auditori (sikur i tha vetes se rrëshqita shumë), e riformuloi këtë pohim si të drejtë e si çështje parimi, që LK (Lidhja e Komunistëve, ashtu quhej zyrtarisht partia komuniste e Jugosllavisë) "nuk e konsideron për temë tabu", por, vazhdoi ai përafërsisht se, të insistohej për diçka të tillë (shkëputjen e Kosovës) do të ishte një akt i papranueshëm kontrarevolucionar që do të cenonte parimet e themelimit të Jugosllavisë dhe vazhdoi me arsyetime të ngjashme për të përfunduar se Jugosllavia nuk do të lejonte kurrë që të shkëputej Kosova. E përmenda këtë rast si shembull për të pasqyruar atë frymën liberale që nisi të përhapej atëherë në ish-Jugosllavinë, por jo edhe kudo brenda kufijve të saj. Në trevat shqiptare hija e tmerreve të fundit të përjetuara pas Luftës së Dytë Botërore ishte akoma e rëndë. Fryma e plotë liberale ishte diçka e ëndërrueshme dhe UDB-ja famëkeqe punonte kundër shqiptarëve të ashtuquajturës Maqedoni sikur të mos ishte mbajtur Konferenca e Brionëve. Nuk kishte njerëz që do të mund të dilnin me ndonjë ide për të ndryshuar pozitën tonë të rëndë kombëtare dhe shoqërore, aq më pak këtë punë kishin vullnet e guxim ta çonin para ata pak politikanë shqipfolës, të lindur biologjikisht si shqiptarë. Kishte edhe përjashtime fare të vogla. Një pjesë të punës rreth konstatimit të padrejtësive dhe persekutimeve që iu bëheshin shqiptarëve në të ashtuquajturën Maqedoni dhe rreth përpjekjeve për të avancuar pozitën e tyre në trevat arbërore e bënin të tjerët. Duhet të sjellim ndër mend me mirënjohje të thellë angazhimin e të përjavshmes kroate VUS, gazetë kjo që ishte edhe zëdhënësja jonë atëhere. Ne shqiptarët jemi një popull me sedër të lartë kombëtare, por me kulturë të ulët politike dhe i harrojmë miqtë sa na bie puna të ndiemi pak më të lirë. Pohimin e ndërlihdh me punën e madhe që bënte në favor të çështjes shqiptare ahëre e përjavshmja e Zagrebit VUS, deri më kohën e mbylljes së saj, aty rreth vitit 1972. Afër mendsh që atdhetarëve kroatë iu duheshin aleatë në luftën e tyre për aspirata çlirimtare kombëtare, por aq më shumë na duheshin e na duhen neve shqiptarëve aleatë. Si digresion vetëm të them se nuk kam lexuar kundërshtime ndonjë artikull me përmbajtje mirënjohëse për gazetën kroate VUS. Në Kosovë diskutohej pak më lirshëm rreth

ndryshimeve kushtetuese dhe kjo kohë kishte protagonistët e saj shqiptarë të guximshëm. Sido që të jetë, idetë nuk mund të ngujohen a të burgosen. Sado që shqiptarët në të ashtuquajturën Maqedoni ndodheshin në rrethana shumë më të vështira se sa ata të Kosovës, një frymë e fare e lehtë liberalizmi politik përshkoi edhe trevat shqiptare të Jugosllavisë së atëhershme. SHQIPTARËT BËHEN TË ZËSHËMAhmet Kita, ekonomist i diplomuar, në fillim të vitit 1967 zgjidhet kryetari i Organizatës (Lidhjes, zyrtarisht) së Rinisë në komunën e Gostivarit. Një atdhetar i ri ahere, gjithë guxim e plot entuziazëm, i përkrahur nga Shasivar Hyseini, sot avokat në Gostivar, i ndjeri Imer Imeri¹², mjek dhe personi numër një i Partisë së Prosperitetit Demokratik në "Besëlidhjen" e Ohrit e të tjerë, marrin guxim dhe nisin diskutimet në mbledhjet e kësaj organizate rinore përkitazi me pozitën nënshtruese të shqiptarëve në komunën e Gostivarit.

DR. IMER IMERI

Po për këtë nismë vihet në dijeni edhe sekretari i Lidhjes Socialiste të Gostivarit, Sefer Selimi, profesor i gjuhës dhe i letërsisë shqiptare. Detyrë e këtij të fundit, sipas Shasivar Hyseinit, avokat, kishte pas qenë që të siguronte shënime statistikore për strukturën nacionale të zënëve me punë në të gjitha ndërmarrjet dhe institucionet shtetërore në komunën e Gostivarit, duke ndriçuar aspekte të padrejtësisë së madhe ndaj shqiptarëve. Në Gostivar nis një rrymë e re me impulse të shquara kombëtare shqiptare në formë të diskutimeve në ambiente të ndryshme për të ndryshuar pozitën nënshtruese kombëtare të shqiptarëve. Diskutimet e guximshme nëpër forumet formale dhe konfrontimet e hapura me funksionarë sllavomaqedonasë, që nga niveli komunal deri në atë republikan, bëhen më të mprehta e më intensive. Tash më bëhen të njohura edhe botërisht qëndrimet e bllokut të politikanëve lokalë shqiptarë, Ahmet Kita me shokë në organizatën e rinisë, të mbështetur edhe nga Sefer Selimi e Destan Sylejmani në Lidhjen Socialiste. Qëndrimet e tyre mirëpritën nga popullata e politizuar shqiptare dhe interpretohen në ambiente familjare, në muhabete kafenesh, biseda miqësh e nëpër sheshe fshatrash.

12 Imer Imeri lindi më 29.04.1942, në fshatin Çegran-Gostivar. Shkollën fillore e kreu në vendlindje, shkollën e mesme në Shkup në shkollën Normale dhe pastaj u punësua si mësues në fshatin Sërmnovë. Imeri njihet edhe si një nga organizatorët e ngritjes së flamurit shqiptar në Gostivar dhe rrethinë më 28 Nëntor 1968. Pas këtij manifestimi, së bashku me shokët e tij, u ndoq dhe u burgos. U dënua me 5 vjet burg. Pas daljes nga burgu detyrohet të punoj punë fizike për mbijetesë. Në vitin 1976 regjistrohet në fakultetin e mjekësisë në Prishtinë të cilin e mbaroi në vitin 1981. Pasi që nuk iu lejua që të punojë si mjek në vendlindje, detyrohet të punësohet si mjek në disa fshatra të Kosovës. Pas specializimit punësohet në Prishtinë në poliklinikën e studentëve. Gjatë viteve 1989-90 aktivisht merr pjesë në formimin e Lidhjes Demokratike të Kosovës. Pas dëbimit masiv të shqiptarëve nga puna në Kosovë detyrohet të kthehet në vendlindje ku punon si mjek dhe angazhohet aktivisht në strukturat e Partisë për Prosperitet Demokratik. Në vitin 1993 ishte anëtar i qeveris së Maqedonisë si zëvendës ministër i shëndetësisë, ndërsa në vitin 2000 zgjidhet kryetar i PPD-së. Imeri Imeri, gjatë karrierës së tij politike dha një kontribut të madh për avancimin e çështjes së shqiptarëve në Maqedoni. Imeri një kohë të gjatë punoi si mjek, ndërsa në vitet e 90-ta ushtroi edhe disa funksione të larta shtetërore dhe partiake. Aktivitetin e tij patriotik dhe politik e kurorëzoi në vitin 2001, me marrvëshjen e Prizrenit, të nënshkruar Imer Imeri (PPD), Arben Xhaferi (PDSH) me Ali Ahmetin përfaqësuesi politik i UÇK-së. Gjithashtu ishte nënshkruar i Marrëveshjes Kornizë të Ohrit. Ndërroi jetë më 29.06.2008, në moshën 66 vjeçare.

UDB-ja shqetësohet dhe druan se gjithë kjo atmosferë e ringjalljes së guximit kombëtar mund të kalojë në një lëvizje të përgjithshme për pozitë të barabartë të shqiptarëve me popullatën sllave. Qarqet e sigurimit shtetëror të ashtuquajturës Maqedoni nisin e gatuajnë plane për të ndërprerë këtë hov kombëtar ndër shqiptarët e trevës së Gostivarit. Ahmet Kita, ndërkohë, dërgohet në detyrimin ushtarak, ndërsa aktiviteti politik i shqiptarëve i nisur muaj më parë vazhdon e ngjallet edhe më shumë nga diskutimet nëpër forume të Sefer Selimit me përkrahës të tjerë shqiptarë. Sllavomaqedonasit shovinistë janë të shqetësuar.

ATENTATI POLITIK

Më janar të vitit 1968, disa metra para portës së shtëpisë së vet, në prani të vajzës 12-vjeçare, Sefer Selimi goditet për vdekje me disa plumba pas shpine (në shpatull e në kokë). UDB-ja nuk pret, "zbulon" dhe përhap lajmin se kush kishte pas qenë Sefer Selimi: "Agjent i Shqipërisë, në shtëpinë e të cilit na qenkësh gjetur radiostacioni ilegal". Kjo gjetje, "pa autor zyrtar", se kush paskësh qenë Sefer Selimi, duhej të kuptohej atëherë se përse e vramë Sefer Selimin (ne, UDB-ja; që e përhapi lajmin e zbulimit se kush ishte ai). Dorasi u mbajt dy- tre muaj në parburgim që të lirohej të mbrohej në liri me arsyetim se paskësh shtënë në vetëmbrojtje. Nuk vonoi shumë, një mbrëmje vjeshte likuidohet edhe ai (dorasi i Sefer Selimit) në rrethana gjysmëmisterioze. Skenari është i vetëkuptueshëm. Është për keqardhje të thuhet se sot e kësaj dite disa ish-komunistë shqipfolës, të reformuar në atdhetarë, pohojnë se nuk paskësh pasur argumente për të pohuar se kjo vrasje u bë për motive politike! Pse e vranë Sefer Selimin? Nga se ishte një nga aktualizuesit e diskutimeve nëpër forume politike për pozitën nënshtruese kombëtare e shoqërore-ekonomike të shqiptarëve; nga se ishte njëri nga nismëtarër kryesorë të diskutimeve me anën e të cilave kërkohesh që shqipja të ketë statusin e gjuhës zyrtare në të ashtuquajturën Maqedoni. Për aktualizimin dhe insistimin e publikimit të shkaqeve që detyruan qindra mijëra shqiptarë të shpërnguleshin në Turqi. Për insistimin që të ndriçohej e të gjykohej politikisht roli i veçantë i organeve të ndjekjes e i sigurimit shtetëror që me anë të represalieve e në forma të ndryshme krijoi gjendjen e shqetësimit dhe të pasigurisë ndër shqiptarët. Për ndriçimin statistikor të mospunësimit skandaloz të shqiptarëve në ndërmarrjet dhe institucionet shtetërore e gjysmështetërore, të quajtura "shoqërore". Skenaristët e këtij atentati politik me siguri që llogaritnin se me një goditje kriminale do të arrinin efekte të shumta. Së pari, sipas tyre, kjo vrasje do të kuptohej si paralajmërim nga ana e bllokut të politikanëve lokalë shqiptarë se edhe ata do të mund të pësonin si Sefer Selimi, kurse në popullatën e gjerë shqiptare do të kuptohej si mesazh që të mos mirëpriteshin dhe të mos i mbështetnin idetë e bllokut të politikanëve lokalë shqiptarë. Vrasja e Sefer Selimit nuk arriti efektet e parapara në shkallë të dëshirueshme për regjisorët. Megjithatë, duhet të theksojmë se pati efekte negative ndër shqiptarët. Njerëzit nisën të bëhen më të heshtur e më të kujdesshëm. U shfaq psikoza e mosbesimit të ndërsjellë ndër shqiptarët. E mira e kësaj të keqeje ishte se u shtua neveria ndaj afijeve ose bashkëpunëtorëve të ditur të UDB-ës. Nisi një lloj taborizim apo polarizimi ndër fshatrat shqiptare ndërmjet atyre që grumbulloheshin rreth atyre të shtetit, (lojalistë e persona me prirje udhëbiste, që ishin fare të paktë) dhe shtëpive të shquara për atdhetari. Konfrontimet verbale dhe fizike ndërmjet popullatës shqiptare e sllave u bënë çështje e zakonshme në jetën e përditshme. Shqiptarët kërcënoheshin nga ana e sllavëve se "po të duan të kërkojnë të drejta, le të shkojnë në Shqipëri" dhe se duhet ta dinin, shqiptarët, siç iu "rekomandohej" se: "këtu nuk është Shqipëri, dhe as Kosovë". Këso "këshillash" iu

drejtoreshin shqiptarëve botërisht edhe nëpërmjet mediave shtetërore dhe përmes lojalistëve shqipfolës.

SHQIPTARËT NUK HESHTIN

Si kundërpërgjigje, atdhetarët shqiptarë shpalonin flamurin kombëtar nëpër godina botore, kuptohet ilegalisht, për të treguar shovinistëve sllavë se shërbehen me një gjeografi të gabuar. Jo vetëm kaq. Për të treguar e manifestuar sedrën kombëtare, një grup atdhetarësh defiloi nëpër Gostivar me flamurin kombëtar. Në këtë mënyrë njëherit iu tregohej armiqëve të shqiptarëve se kush janë të zotët e këtyre tokave. Pasiun represaliet dhe burgosjet në masë. Ky gjykim njihet në popull si "burgosjet për flamurin" më 1968. Protagonistë i ndjeri Jamin Nuredini, vite më parë prefekt i komunës së Gostivarit, me shokë nga Vërtoku i Gostivarit: Jusuf, Mustafa dhe Xhavit Muharremi e Refik Dauti, vëllezërit Naim e Zydi Bilalli dhe i ndjeri Imer Imeri, nga Çegrani i Gostivarit. Pasi kthehet nga detyrimi ushtarak, nga fundi i 68-ës, Ahmet Kita mbetet pa punë. Atij më parë i rrëmbehet në mënyrë të kundërligjshme funksioni i kryetarit të Organizatës së Rinisë së Gostivarit. Intrigat për ta burgosur dalin të pasuksesshme. Detyrohet të shpërngulet në Kosovë dhe tashti atje, më 2003, për këto merita atdhetarie lihet pa punë.

Të provokuar nga një element udb-istë sllav, në vjeshtë të vitit 1968 shqiptarët e Tetovës dalin në një demonstratë të madhe, ndërkohë që bashkëkombësit e tyre në Prishtinë kërkojnë të jenë të barabartë me popujt e tjerë të Federatës së Jugosllavisë-Kosova Republikë!

Tirana komuniste e Enverit është kundër kërkesave të shqiptarëve. Besa e tradhtisë vazhdon të kultivohet me sukses. Vitet kalojnë dhe diskutimet për rregullimin e ardhshëm të federatës, të njohura si diskutimet për amendamentet kushtetuese, bëhen gjithnjë e më konfrontuese e më konfliktuoze si në forumet politike ashtu edhe në mediat. Blloku antidogmatik e antihegjemontist ose antiunitarist angazhohet për një barazi më të madhe ndërmjet popujve të Federatës së Jugosllavisë. Më të zëshëm janë politikanët kroatë në krye me Tripalon dhe zonjën Kuçar, të cilët gëzojnë mbështetje të gjerë në popull e ndër rininë universitare e shkollë. Bashkëveprimi me shqiptarët merr hove të reja. Forcat që insistojnë për një federatë sa më pak centraliste etiketohen, ose emërtohen si separatiste. Kryetari i atëhershëm i shtetit jugosllav socialist, Josip Tito, kërcënohet so do ta fusë në veprim "fshisën e hekurt" për të mposhtur naacionalizmin, por insiston njëherit se Kushtetuta e Jugosllavisë e vitit 63 është pengesë për demokratizimin socialist të marrëdhënieve ndërnacionale. Serbia unitariste me aleatët bëjnë ç'mos që të ruajnë pozitën hegjemontiste nëse jo kudo në Jugosllavi, atëherë në Kosovë gjithsesi. Objekt fërkimesh tashti bëhet pozita e ardhshme e shqiptarëve në Kosovë, ose pozita e ardhshme e Kosovës, siç thuhej. Shqiptarët në të ashtuquajturën Maqedoni, republika më artificiale e federatës, mund të trajtoreshin edhe më tej si një pakicë kombëtare që do të kishte të drejtë të botonte abetare e libra leximi në gjuhën amtare, kopje të teksteve në sllavishte. Politikanët sllavë të kësaj republike artificiale shumë të suksesshme në eksperimentet e shtypjes së shqiptarëve, me anë të burgosjeve dhe dënimeve të gjata kohore të shqiptarëve, demonstرونin vendosmërinë e tyre se për shqiptarët e kësaj quasi republike nuk kishte se çka të diskutohej. Vrasja e Sefer Selimit për kërkesa shumë reale dhe burgosjet e persekutimet e gjera për kërkesa barazie, derisa në vise të tjera të Federatës po diskutohej lirisht për çështje madhore si parimi i të drejtës së popujve për vetëvendosje me të drejtë për shkëputje nga federata jugosllave, shkaktoi një irritim të shprehur ndër popullatën shqiptare dhe kuptohej si një insistim i qarqeve shoviniste sllavomaqedonase për t'i mbajtur

shqiptarët plotësisht të nënshtruar, si një objekt prone i tyre. Vrasja e S. Selimit nuk pushoi kurrë në ato vite për të qenë objekt diskutimesh brendashqiptare, duke i pasur të qarta shkaqet që i "frymëzuan" shovinistët sllavë për të ndërmarrë një akt të tillë krimi me motive politike. Shtypi në sllavishte i stimuluar nga organet e sigurimit të shtetit, nisi ahëre të shkruante për këtë vrasje duke i dhënë një përmbajtje ofenduese jo vetëm personalitetit të Sefer Selimin, por gjithë shqiptarëve. Ata "zbuluan" se ky krim pati si shkak prapambeturin shqiptare, të personifikuar tashti në personalitetin e S. Selimit. Ky gjoja, i pakënaqur ngase dhëndri "nuk e paskësh larë gjithë borxhin e blerjes së gruas së vet (motrës së Seferit) ia paskësh marrë gruan atij dhe në këtë mënyrë e paskësh ofenduar dhëndërrin (dorasin, vrasësin) keq dhe ja ku na paskëshin qenë shkaqet e kësaj vrasjeje. Kësi çorbash bajate insistohej t'i shiteshin popullatës shqiptare, kurse në realitet e përpinin me qejf sllavët, ndërsa te shqiptarët trazonin një neveri. Versioni i vërtetë i kësaj vrasjeje as që mund të përmendej botërisht në biseda private, e ku më të bëhej temë gazetash. Të sjellim provë për këtë pohim, dënimin me burg disamujorë të drejtorit të atëhershëm të shkollës fillore të Vërtokut, të ndjerit Sadbi, ngaqë kishte thënë me gjysmë goje diku "më mirë është që të mos diskutoni për këtë". Organet e ndjekjes ia kishin zënë për të madhe se pse nuk ua paskësh shpjeguar të pranishmëve se "shkaku i vrasjes na paskësh qenë grindja ndërmjet miqve të hasmëruar". PROTESTA Për t'ia bërë të ditur opinionit politik jugosllav dhe atij të gjerë (të vetëdijshëm se çështja do të përfundonte me ndërhyrjen e organeve të sigurimit shtetëror e me gjykim) një grup atdhetarësh militantë, nxënës shkollash të mesme, me një profesor, mësues e një teknik si iniciatorë, vendosin që në vigjilje të festës së një maji të vitit 1972, të shkruanin parulla me kërkesa politike dhe me përmbajtje proteste për vrasjen e Sefer Selimit pak vite më parë. Po në atë kohë që u burgosën protagonistët e shkrimit të këtyre parullave, Në Kroaci u shua për çastin lëvizja e quajtur "Pranvera kroate" ("Hrvatsko proljeće"). Politikanët më autoritativë u detyruan të largohen nga skena politike (jo pushkatime alla Enver Hoxha), kurse nga radha e aktivistëve të ri kroatë dhe nga shtresat popullore u burgosën me qindra vetë në gjithë Kroacinë. Gjykimi i tyre do të fillonte në vjeshtë të 72-it. Për të mos nxituar me dhënien e dënimeve drakonike, autoritetet gjyqësore të të ashtuquajturës Maqedoni, me siguri nga sugjerimi i krerëve politikë të kësaj republike, pritën që gjykimi i grupit trevetësh shqiptar të mbahej në vjeshtë, fill pas gjykimeve në Kroaci edhe pse ishte paraparë të mbahej më se një muaj më parë, me qëllim që lartësia e dënimeve të ishte përafërsisht në të njëjtin nivel kohor me ato të grupeve kroate, edhe pse bëhej fjalë për kualifikime formale penale të ndryshme; shumë më të rënda në rastin e grupeve kroate. Tito në mënyrë të zhdrejtë i trajton të arsyeshme kërkesat kombëtare të grupit të Gostivarit.- Para se të fillonte procesi gjyqësor në Shkup, kryetari i Jugosllavisë së atëhershme Josip Broz Tito vizitoi Tetovën dhe në bisedime me aktivin politik të këtij qyteti, kur mori e foli për temën e paevitueshme, për të cilën edhe kishte ardhur në këtë qytet - "marrëdhëniet ndërnacionale" në kuadër të ndryshimeve kushtetutare, kritikoi, si zakonisht, nacionalistët dhe nacionalizmin shqiptar dhe nacionalizmat të tjerë në përgjithësi në këtë republikë, por duke e drejtuar tehun e kritikës nga partia komuniste: "Nëse Lidhja e Komunistëve (kështu quhej zyrtarisht partia komuniste e Jugosllavisë), nuk tregohet e gatshme dhe nuk angazhohet në mënyrë parimore dhe konsekuente në zgjidhjen e problemeve ndërnacionale, atëherë u lë hapësirë politike nacionalistëve shqiptarë që të dalin si artikulluesë të kërkesave të tyre nacionale". Ky pohim i Titos, që ishte një sinjal se kërkesat "e nacionalistëve shqiptarë" ishin me vend, por të manifestuara në "mënyrë armiqësore". u prit me hidhërim nga ana e shovinistëve sllavomaqedonasë. Në procesin

gjqësor që u mbajtë katër ditë, në mesin e muajit tetor të vitit 1972, përmbaruesit, ata që shkruajtën parullat u vunë në rolin e dëshmitarëve (!) dhe idedhënësit u ulën në bankinën e të akuzuarve. Gjykimi ishte paraparë të mbahej pas dyerve të mbyllura për shkak të drojës se të akuzuarit do të kompromentonin me aq fakte logjike e materiale që kishin organet e sigurimit shtetëror, që ishin regjisorët e atentatit mbi Sefer Selimin. Pas disa orë telefonatash ndërmjet gjyqit dhe urdhërdhënësve të tij, nën presionin e turmës prej qindra vetë përpara një zyre të vogël ku ishte paraparë të mbahej gjykimi, autoritetet e gjykatës ndërruan mendje dhe morën direktiva që gjykimi të mbahej në një sallë jo fort të madhe, që nuk zinte më shumë se 50 - 60 vetë. Figura qendrore e gjykimit ishte i ndjeri, doktor Mefail Azizi - Xixi, në cilësi dëshmitari. Ai ishte një gjeni i mendjemprehtësisë humoristike. Spektatorët që kishin mbushur sallën (ndër ta mjaft vetë rrinin në këmbë) me seriozitetin më të madh ndiqnin gjykimin. Në çastin kur në skenë doli të depononte (dëshmonte) i ndjeri Mefail Azizi, atëherë student i mjekësisë në Universitetin e Prishtinës, pas dy-tre dialogjesh me prokurorin, kur dëshmitari prezantoi në mënyrë humoristike përkatësinë politike përmes pohimit se është tifoz i skuadrës futbollistike Dinamo të Zagrebit (aludim në aleancën politike nacionale kroato-shqiptare) me lëvizjet e tij të lira gojore e trupore, bëri që i gjithë auditori të shpërthente në një qeshje të shfrenuar me shumë zë. Trupi gjykues dhe prokurori u ndien të ofenduar. E gjithë kjo përfundoi me nervozizmin e prokurorit-se edhe ti duheshte të ishte i ulur së bashku me të akuzuarit. Përgjigja e Xixit qe: Më vie keq, tashti është vonë, nuk kemi se ç' bëjmë. (Me supe të mbledhura e krahë të hapur anësh). Të akuzuarit u shpallën fajtorë dhe morën dënime me burg - 4 vjet, 2 dhe 1 vit e gjysmë. Dënimet do të ishin shumë më drakonike, por u dhanë në nivel me dënimet që u shqiptuan në Kroaci javë më parë.

EFEKTI

Këto protesta u komentuan me nënçmim nga komunistët e "mençur" shqiptarë, disa nga të cilët janë marrë në konsiderim tashti nga neokomunistët, me emër integristë, si kandidatë të mundshëm për poste asistentë ministrash ose edhe ministër. Gjaku e kërkon gjakun dhe mendja-mendjen, thotë populli. Fatmirësisht, ose fatkeqësisht, atëherë nuk kishte liri shkrimi e liri fjale për të shprehur ndonjë pikëpamje që binte ndesh me ato të pushtetarëve. Njeriu ishte i detyruar të shfrytëzonte parullat nëpër mure për të komunikuar idetë e veta. Kështu veprohet në të gjitha diktaturat. Kështu vepronin republikanët kundër pushtetit të diktatorit Franko, kështu vepronin forcat antihuntiste në Greqinë e viteve 60-të, kështu vepronin filozofit Sartr në Francë, jo se ia ndalonte kush që të shkruante, por ia donte qejfi të konfrontohej me rendin shtetëror të Francës në vitet e 60-ta. Mendjeshkurtrit dhe lojalistët e sundimit antishqiptar të atëhershëm në RM i quanin me përbuzje "kovaxhi" protagonistët e kësaj proteste. Protesta e 72-it e Gostivarit nuk pati as për së afërmi atë bujën e demonstratave të 68-ës në Tetovë, por për nga përmbajtja, kërkesat ishin më të gjera, më të përfshime, më problemore dhe më të kohës. Po të thellohet njeri më shumë, ato janë kërkesat avangarde që iu paraprinë tre dekada më parë kërkesave shqiptare në Ohër, më 2001. Formalisht, në letër, atëherë u arrit që shqiptarët në kushtetutën e 74-it të IRJ të Maqedonisë të trajtohen si subjekt shtetformues. Po ashtu, sipas asaj kushtetute, shqipja fitoi një status konkret formal. Është thjesht temë tjetër sepse u shpërfill plotësisht në jetën praktike. Statusi i saj formal, në krahasim me gjuhën e nënkuptueshme e të abstraksioneve politike të Ohrit, që duhet të nënkuptohet se mund të jetë gjuha shqipe, ishte më i lartë në mënyrë të padiskutueshme. Mjafton të thuhet se ajo u emërtua gjuhë shqipe, pjesë e

identiteti kombëtar të shqiptarëve në këtë republikë. Është i dhimbshëm akti i krekosjes së politikanëve gjoja të moderuar sot se djemtë shqiptarë na paskëshin derdhur gjak dhe ia paskëshin dhuruar jetën popullit e atdheut, që gjuha e tyre, gjuha e amanetit të fundit, gjuha e psherëtimës, e grahmës dhe e fjalës së fundit - oj, nënë, të shndërrohet në dokumentin e turpit kombëtar - Marrëveshja e Ohrit, në një gjuhë pa emër, gjuhë e koduar "e etnisë mbi 20 %" gjuha e turpit, gjuha e një etnie inekzistente, gjuha e abstraksionit politik, gjuha e popullit të nënçmuar. Ata që kishin sens politik, armiqtë po se po, miqtë e shqiptarëve në Kroaci e gjetkë, forcat e atëhershme antidogmatike në Jugosllavi që ishin në anën e shqiptarëve dhe të kërkesave të tyre për avancimin e pozitës së tyre politike i kuptuan drejt këto mesazhe nga parullat e Gostivarit dhe i trajtuan si platformë për bisedimet rreth ndryshimeve kushtetutare. Një nga protagonistët e këtyre protestave rrëfen se një person i sigurimit shtetëror (jo të hetuesisë) e vizitoi disa herë rresht në burgun e hetimeve të Shutkës në Shkup, duke insistuar të dinte se (në mos ky, i akuzuari shqiptar për parullat) me cilët politikanë e aktivistë politikë kroatë e shqiptarë të Kosovës kishte pasur kontakte. Gazeta Vjesnik e Zagrebit, që pas pranverës së 72-it kontrollohej nga shteti, fill pas përfundimit të procesit gjyqësor kundër grupit të Gostivarit, doli me një koment ku sulmonte bashkëpunimin ndërmjet nacionalistëve kroatë dhe nacionalistëve shqiptarë në Maqedoni. Sipas një dëshmie të një imigranti shqiptar në Gjermani, gazeta e atjeshme "Züdeutschen zeitung" një koment për gjykimet politike në Jugosllavi (për ato kundër grupeve kroate dhe grupit të shqiptarëve të Gostivarit) e paskësh përfunduar me pohimin se tani më nisen të mos jenë të sigurt as themelet jugorë të Federatës së Jugosllavisë. Efektet e protestave të Gostivarit nuk duhet kuptuar si efekte ultimate. Ato pasqyruan frymën dhe disponimin politik të popullatës shqiptare. Në qarqet politike kosovare u mirëpritën nga fakti i ndërhyrjes së shtetit sllavomaqedonas për çështje që trajtoheshin në fjalorin politik të atëhershëm si probleme objektive reale, ndërsa kur këto u bënë objekt i kërkesave politike shqiptare, ahëre shqiptarëve të ashtuquajturës Maqedoni ua hapnin dyert e burgut për t'i futur brenda. Një qëndrim i pastër unitarist e hegjemonist, që do t'iu shërbente forcave politike shqiptare të Kosovës dhe forcave të atëhershme demokratike antihegjemoniste dhe antiunitariste si argument në luftën e tyre politike. Me këtë rast duhet të theksojmë një fenomen antishqiptar, që në mënyrë indirekte u përfshi në këto protesta. Ishte një e keqe e evidente antishqiptare, e cila thuajse është harruar Nga fundi i viteve 60-të dhe fillimi i 70-tës nisi popullëzimi i planifikuar i qyteteve shqiptare të të ashtuquajturës Maqedoni me pjesëtarë të etnisë greke, të emigruar më parë si komunistë në shtetet e lindjes socialiste. Po këta grekë komunistë të cilëve Titoja nuk iu hapi kufirin më 1949, tashti 20 vjet më vonë i riatdhesoi në qytetet shqiptare, duke iu siguruar punë e banesa falas, me një kusht që të deklaroheshin se ishin sllavomaqedonasë. Qëllimi ishte shumë i qartë: Të çrregullohej në mënyrë artificiale struktura etnike në këto anë, ku shqiptarët përbënin elementin e shumicës absolute 80 deri 90 %. Kundërpërgjigjja shqiptare ishte "T'i kthejmë shqiptarët nga Turqia". Pas kësaj proteste mori fund edhe plani për popullzimin artificial të trevave shqiptare. Nuk besoj se kjo parullë dhe kërkesë nuk pati efekt pozitiv në ndërprerjen e popullzimit të trevave shqiptare. Përkundrazi nga kjo ngjarje politike, protestat e 72-it, është sajuar tashti një anekdotë në Gostivar: "Kur tridhjetë vjet më parë diskutonte njeri për kërkesat politike shqiptare, do të kishte punë me hetues, prokurorë, gjykatës, policë e roje burgjesh, kurse tashti bisedon me përfaqësuesit e bashkësisë ndërkombëtare. Thelbi mbetet i pandryshuar, ndërsa pëson forma, në të mirë". Emrat e protagonistëve të kësaj proteste përmes parullave nuk përmenden në këtë artikull, me dëshirë që të mbeten anonimë ashtu

siç kanë qenë gjithë jetën pas daljes nga burgu. Ata këtë vepër nuk e bënë as për nam, as për gjoksrrahje, as për t'u ulur në radhët e para në ndonjë mbledhje, as për të vënë kravata (kollare) politike rreth qafës. E ndien si borxh ndaj popullit, ndaj gjakut të Sefer Selimit, ndaj gjakut që drodhën atdhetarët tanë të Ballit Kombëtar, të Legalitetit, edhe të Partisë Komuniste me bindje se luftuan për atdhe, jo për ideale komuniste. Veprën e vet e konsiderojnë thjesht një akt modest, një gur të vogël mbështetës në gurët e mëdhenj të Kështjellës së Atdhetarizmit. Njëherit ata në mënyrë të veçantë iu shprehin mirënjohjet dhe admirimin e sinqertë kombëtar të gjithë trimave shqiptarë që ia dhuruan jetën atdheut në betejat e Kosovës, e Preshevës, e Kumanovës e të Tetovës. I kujtojnë me përkulje e me respekt të thellë të gjithë ata që u sakrifkuan për çështjen kombëtare në të gjitha trevat e Arbërisë, në të gjitha kohërat!¹³

PËRFUNDIM

Demonstratat e vitit 1968 kishin detyruar udhëheqjen jugosllave të rishqyrtojë statusin juridik të Kosovës dhe me këtë rast u ndërmorën disa veprime konkrete. Në shkurt 1969 u miratua ligji kushtetues për Kosovën, i cili hapi rrugë, që ajo ta ketë Kushtetutën e vet.

Me anë të ligjeve emërtimi "Kosovë e Metohi" si krahinë e Serbisë, ndërron emrin në "Krahina Socialiste Autonome e Kosovës (KSAK); po atë vit gjuha shqipe me ligj u rregullua si gjuhë e dytë zyrtare, krahas gjuhës serbo-kroatë; u legalizua përdorimi i flamurit kombëtar; ndërsa në nëntor 1969 Kuvendi i Kosovës shpalli ligjin për themelimin e Universitetit të Kosovës, i cili do të jetësohet më 15 shkurt 1970.

Së këndejmi, pas debatëve maratonike për ndryshimet kushtetuese (1967-1971), Kuvendi federativ i Jugosllavisë më 21 shkurt 1974 miraton Kushtetutën e re të RSFJ-së, ndërsa një javë më vonë (28 shkurt) edhe Krahina Socialiste Autonome e Kosovës e miraton Kushtetutën e parë të saj, e cila Kosovën e definoi njëkohësisht, si: "pjesë integrale të Serbisë" dhe "element konstituiv të federatës jugosllave".

Megjithatë, kjo Kushtetutë nuk do të kënaqë asnjëherë vullnetin e popullit shqiptarë, prandaj dhe organizatat politike ilegale nuk do ta ndalin veprimtarinë e tyre atdhetare për asnjë moment, për ta realizuar synimin madhor-vetëvendosjen dhe bashkimin kombëtar.¹⁴

¹³ ...Jam një nga ata, të cilët nuk janë marrë me shkrime, dhe e kam të vështirë t'i nisem kësaj pune. Megjithatë vendosa të lë në letër diçka nga kujtimet e mia jetësore duke shpresuar se dikujt do ti interesojë ndonjë hollësi, apo detaj në lidhje me ngjarjet që kanë ndodhur gjatë jetës sime. Në disa nga këto ngjarje kam qenë pjesëmarrës aktiv, por do te përmendi edhe ndodhiku të tjerët kanë qenë aktor, kurse unë i kam ndihmuar ose penguar në këto aktivitete. Do të shkruaj edhe detaje ndoshta të parëndësishme për shumicën e njerëzve, por që munde të jenë interesante për më të afërmit, miqtë ose familjaret e mi. Mendoj se mund të paraqiten edhe kureshtar, të cilët do të dëshironin të hyn në disa detaje të jetës sime. Kërkoj ndjesë për mos përfshirjen e ngjarjeve dhe personave të caktuar, por kjo do të jetë pasojë e harresës sepse nuk kam mbajtur shënime të duhura në kohën kur ngjarjet kanë ndodh. Në periudhën rinore kam pas shkruar edhe ditar, por fatkeqësisht këto janë marrë nga policia, e cila disa here ka ber bastisje ne banesat ku kam jetua ne periudha te ndryshme kohore. Ekziston mundësia reale, që nga këto shënime dikush të ndjehet i prekur, por për këtë është dashur të mendohet me herët... Ky është material i shkëputur nga ditari në dorëshkrim të cilin e posedoj, pasi ma ka dhënë familja e Dr. Imer Imerit, të cilin do ta botoj në të ardhmen!

¹⁴ Ismet Jonuzi - Krosi Golgota shqiptare II dhe III 1952-1960 dhe 1960-1968, 40 VJETORI I DEMONSTRATAVE TË FLUMURIT, Tetovë 2008, fq. 306/